

בס"ד, יו"ד שבט, תשי"א*

כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר¹, במאמרו ליום הסתלקותו, יו"ד שבט השי"ת:
באתי לגני אחותי כלה², ואיתא במד"ר (במקומו³) לגן אין כתיב כאן
אלא לגני, לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה
בתחתונים היתה. עכ"ל. ולהבין דיוק הלשון עיקר שכינה, הנה בפיי'
שכינה מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן⁴ שנק' שכינה ע"ש ששוכנת ומתלבשת,
מלשון ושכנתי בתוכם⁵, שהוא ראשית התגלות או"א"ס. והנה ממה
שכותב⁶ שראשית התגלות או"א"ס נק' בשם שכינה, מובן מזה שענין
שכינה הוא למעלה מעלה מאצי' ג"כ, גם בבחי' האור שלפני הצמצום,
שהרי ראשית ההתגלות הוא באור א"ס שלפני הצמצום, וכמוש"כ כ"ק
אדמו"ר האמצעי⁷ כי הארת הקו וחוט לגבי עצמיות או"א"ס נק' בשם
שכינה. כי ענין שכינה הוא בכל מקום לפי ענינו. לגבי אצי' הנה המל'
נק' בשם שכינה. וגם בזה מה שמל' דאצי' נק' שכינה מבאר כ"ק אדמו"ר
הצ"צ⁸ שזהו דוקא כמו שנעשית בחי' עתיק לעולם הבריאה, אבל בהיותה
באצי' היא מיוחדת עמהם (עם הספירות דאצי') ולא שייך לשון שכינה.
ומ"מ אי"ז סותר למ"ש לעיל שהקו נק' בשם שכינה, כי שכינה שנאמר
בדרז"ל היינו מל' דאצי', ואף גם זאת רק כשנעשית בחי' עתיק לבריאה
דוקא, אבל בשרשה, היינו כמו שהוא לגבי או"א"ס, הנה גם הקו נק' בשם

(א) בתניא פמ"א ופנ"ב.

(ב) כביאור ע"פ הוי' לי בעזורי (הובא בד"ה וככה הגדול [תרל"ז] פכ"ז) נדפס באוה"ת
האזינו ע' א'תתכה⁶.

(ג) בלקו"ת שה"ש ביאור דשחורה אני רפ"ב [ח, ב].

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א והואיל להוסיף בו הערות ומראי מקומות.
בהוצאה זו ניתוספו ע"י המו"ל מראי מקומות לפסוקים מחז"ל וכו' (בהערות הממוספרות).

המאמר מיוסד בעיקרו על הפרק הראשון מד"ה באתי לגני השי"ת.

(1) רד"ה באתי לגני השי"ת (סה"מ השי"ת ע' 111).

(2) שה"ש ה, א.

(3) שהש"ר עה"פ.

(4) תרומה כה, ח.

(5) בתניא פנ"ב שם.

(6) ובשינויים — מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' רלה. וראה גם ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב

ע' תתיט ואילך. סה"מ תרנ"ז ע' קצט ואילך. עטר"ת ס"ע ק ואילך.

שכינה. ואחד הטעמים מה שהקו נק' בשם שכינה לגבי אוא"ס, כתב כ"ק אדמו"ר מהר"ש"י לפי שהקו כוונת המשכתו בשביל שיתלבש בעולמות ונש"י, ולכן הנה גם בראשיתו נק' בשם שכינה. ולמעלה יותר שכינה בשרשו הראשון למעלה מהצמצום, מבאר כ"ק אדמו"ר נ"ע"ה שגילוי האור כמו שהוא לפה"צ, נק' בשם שכינה. שבכללות האור שלפני הצמצום יש בו ג' מדריגות, עצם האור והתפשטות האור, ובהתפשטות האור ב' מדריגות גילוי האור כמו שהוא לעצמו שזהו מקור אור הסובב, וגילוי האור לעצמו השייך להעולמות שזהו מקור אור הממלא, וגילוי האור הזה נק' בשם שכינה. ואף שהוא לפני הצמצום וא"א שיהי' מקור לעולמות, שלכן הוצרך להיות הצמצום, וצמצום הראשון שהוא בבחי' סילוק דוקא, מ"מ נק' בשם שכינה. וזהו דיוק הלשון עיקר שכינה בתחתונים היתה, היינו גילוי השכינה בתחתונים, הוא לא השכינה כמו שהוא לגבי אצ"י, היינו מל', גם לא כמו שהוא לגבי אוא"ס, היינו הקו, כ"א עיקר ופנימיות השכינה היתה בתחתונים דוקא, כי האור"י שנתלבש בעולמות ה"ה בא בסדר והדרגה. ולמעלה מאיר בגילוי יותר, וכל מה שנמשך ומשתלשל מתמעט האור. וכן הוא בכלל באור דסדר השתלשלות. ואף שקודם החטא הי' גם למטה האור בגילוי, מ"מ הי' גם אז גילוי האור יותר למעלה. וכמארז"ל*¹ נטה ימינו וברא שמים נטה שמאלו וברא ארץ. אלא הכוונה על האור שלמעלה מעולמות, עיקר שכינה.

(ב) **והנה** זה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, מבואר מהמדרש דתחתונים קאי על עוה"ז הגשמי, וכמו שמבאר דע"י חטא עה"ד נסתלקה השכינה מארץ לרקיע, וע"י מתן תורה על הר סיני באתי לגני לגנוני. ועיקר הסילוק שנעשה ע"י החטא הוא בחטא עה"ד דוקא. וכמו שבענין החטא, הרי עיקר החטאים הי' חטא עה"ד, שהרי ע"י חטא עה"ד הי' נתינת מקום לשאר החטאים, וחטא עה"ד הי' סיבה וגורם להחטאים דקין ואנוש וכו', כמו"כ הוא בפעולת החטא, דהסילוק שנעשה ע"י החטא הנה עיקר הסילוק הוא מה שנסתלק ע"י חטא עה"ד מעוה"ז התחתון דוקא דכשם שעיקר

(ד) בד"ה וככה שם.

(ה) המשך רס"ו ד"ה קדש ישראל [ע' תקטז ואילך]. ועייג"כ ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תרצ"ט [סה"מ תרצ"ט ע' 175].⁷

(ו) בארוכה בד"ה איכה פ' דברים, עת"ר [סה"מ עת"ר ע' רטן].

* (ו) ראה פדר"א פ"ח. זח"א ל, א. זח"ב כ, א. לז, א. פה, ב.

שכינה בתחתונים הוא בעוה"ז דוקא, הנה כמו"כ הוא בהסילוק דעיקר הסילוק הוא מה שנסתלקה מהארץ דוקא, שזה נעשה ע"י חטא עה"ד, שע"ז נסתלקה השכינה מארץ לרקייע, וזהו ג"כ הטעם שאינו מצרף (בהמאמר) חטא עה"ד עם החטאים דקין ואנוש וחושב זה בפ"ע, לפי שבהחטאים דקין ואנוש נסתלקה השכינה מרקייע לרקייע, מה שאין כן בחטא עה"ד שנסתלקה מארץ לרקייע, שלבד זאת שהסילוק מהארץ, זה בעיקר נוגע לנו, הנה זהו גם עיקר ענין הסילוק.

(וממשיך במאמר) ואח"כ עמדו ז' צדיקים והורידו את השכינה למטה, אברהם זכה והוריד את השכינה מרקייע ז' לו' כו' (ומקצר בזה ומסיים) עד כי משה שהוא השביעי (וכל השביעין חביבין⁸) הורידו למטה בארץ. דעיקר ענין ההמשכה הוא ע"י משה, שהרי משה דוקא הורידו למטה בארץ, דכשם שבענין הסילוק מלמטלמ"ע הרי העיקר הוא בחטא עה"ד שנסתלק מהארץ כנ"ל, הנה כמו"כ הוא בענין ההמשכה מלמעלה למטה, עיקר ענין ההמשכה הוא למטה בארץ דוקא, דלבד זאת שההמשכה למטה בעיקר נוגע לנו, הנה זהו גם עיקר ענין ההמשכה. וזה נעשה ע"י משה דוקא. והטעם לזה מבאר בהמאמר במוסגר, כי כל השביעין חביבין.

ג) והנה מלשון רז"ל וכל השביעין חביבין ולא כל החביבין שביעין, מוכח מזה שעיקר המעלה הוא זה שהוא שביעי, ומפני זה שהוא שביעי מצד זה הוא חביבותו, היינו שחביבותו אינו מצד ענין התלוי בבחירתו רצונו ועבודתו, כ"א בזה שהוא שביעי, שזה בא מצד התולדה, ובכ"ז הנה כל השביעין חביבין. ולכן זכה משה שניתנה תורה על ידו. והנה ביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בתחילת בואו לאמריקה)⁹ שגם בענין דהשביעין חביבין ניכר מעלת הראשון, שהרי כל ענין שביעי הוא שהוא שביעי לראשון. וביאר אז מעלתו של הראשון שזהו אברהם אבינו, מפני עבודתו, ושהיתה עבודתו במס"נ. ואינו מסתפק בזה עדיין, ומוסיף עוד (אף דלכאורה אי"ז נוגע שם לגוף הענין) דאופן המסירת נפש שלו הי' שלא חיפש מס"נ, שזהו ההפרש בין המס"נ דאברהם אבינו להמס"נ דר"ע, דהמס"נ דר"ע הי' וואָס ער האָט געזוכט מס"נ, מתי יבוא לידי ואקיימנו⁹,

(1) סד"ה החדש הזה לכם, הי'ש"ת [סה"מ הי'ש"ת ע' 29 ואילך].

(8) ויק"ר פכ"ט, יא.

(9) ברכות סא, ב.

משא"כ באברהם הנה המס"נ שלו הי' בדרך אגב. דאברהם ידע שעיקר העבודה הוא כמ"ש¹⁰ ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, א"ת ויקרא אלא ויקריא¹¹, אַז יענער זאָל אויך שרייען, ואם נצרך לזה בדרך אגב מס"נ, הנה גם זה ישנו. וכ"כ גדלה מעלת עבודתו והמס"נ שלו, עד אשר גם משה מה שזכה שניתנה תורה על ידו הוא מטעם כי השביעין חביבין, שהוא שביעי לראשון. והקב"ה א"ל (למשה) במקום גדולים (אברהם) אל תעמוד¹². והנה אף כי גדלה חביבות השביעי ואין זה בא לא ע"י בחירה ולא ע"י עבודה, כי אם פאָרטיקערהייט מצד התולדה, מ"מ אין בזה הגבלה שנאמר שנפלאות הוא, ואינו שייך אלא ליחיד סגולה, כ"א ע"ד שמבואר בתנא דב"א (פ"ט ופכ"ה) ומובא בדא"ח שכל ישראל ואפי' עבד ואפי' שפחה¹³ יכולים להגיע להשראת רוח"ק, וכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב. אלא שמ"מ דאָרפמען ניט זיין גענאָרט ביי זיך, וצריך לידע אשר במקום גדולים אל תעמוד. וכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון אַז ער קען דורכפיהרן עבודת ושליחות הראשון דאל תקרא ויקרא אלא ויקריא. וזהו החביבות דהשביעי שהוא הממשיך השכינה, ולא עוד אלא שממשיך עיקר השכינה. ועוד יותר ממשיך בתחתונים.

והנה זה תובעים מכאו"א מאתנו דור השביעי, דכל השביעין חביבין, דעם היות שזה שאנחנו בדור השביעי הוא לא עפ"י בחירתנו ולא ע"י עבודתנו, ובכמה ענינים אפשר שלא כפי רצוננו, מ"מ הנה כל השביעין חביבין, שנמצאים אנחנו בעיקבתא דמשיחא, בסיומא דעקבתא, והעבודה — לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כ"א עיקר שכינה, ובתחתונים דוקא.

(ד) **והנה** אחרי שמבאר בהמאמר דעיקר שכינה בתחתונים היתה וגם אח"כ המשיכה משה (השביעי) לארץ דוקא אומר: ועיקר גילוי אלקות הי' בבית המקדש (ומביא ע"ז הפסוק) דכתיב¹⁴ ועשו לי מקדש

(ח) בתדב"א פ"ט איתא דאפילו עווע"ז. ולכאורה קשה מב"ב (טו, ב) דמוכח שם דלכו"ע אין שכינה שורה על עווע"ז. ועיי"ש בחדא"ג ובמה שציין שם. ועיין אגרת תימן להרמב"ם דמשמע דאפ"ל נביא גם מעווע"ז. וצ"ע.

(10) וירא כא, לג.

(11) סוטה י, א.

(12) דב"ר פ"ב, ז.

ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כאו"א מישראל¹³, וזהו (ג"כ מש"כ¹⁴) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עלי' דצדיקים יירשו ארץ שהוא ג"ע, מפני שהם משכינים (היינו ממשיכים¹⁵) בחינת שוכן עד מרום וקדוש¹⁶ (הענין הזה דשוכן עד אינו מבאר בהמאמר, ומבואר הוא בלקו"ת¹⁷ עפ"י מאמר הזהר¹⁸) שיהי' בגילוי למטה, וזהו באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקרו בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה. והענין הוא (ביאור הענין להבין מפני מה היתה עיקר שכינה בתחתונים דוקא) דהנה תכלית הכוונה בבריאת והשתלשלות העולמות, דנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹⁹.

והנה רבנו הזקן מבאר בזה^ט אשר תכלית השתלשלות העולמות וירידתם אינו בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', ואא"ל שהכוונה הוא בשביל הירידה. דהנה ידוע דהבריאה הוא רק בכח העצמות, וכמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי²⁰ אשר מהותו ועצמותו שמציאותו הוא מעצמותו ואין לו עילה קודמת ח"ו, הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש. היינו שההתהוות אינה מהגילויים כי אם מהעצמות, וא"כ א"א לומר שתכלית ההתהוות היא בשביל עולמות העליונים, שהרי גם עולם האצי' הוא גילויי העולם²¹ וא"כ זהו ירידה מאור פניו ית', כי כשהיו אורות האצי' בהעלמם היו במדרג' גבוהה הרבה יותר. ועוד שכיון שזהו רק גילויים הרי אא"ל שהעצמות הוא בשביל גילויים, אלא שהתכלית הוא עוה"ז התחתון. וכמ"ש אדמו"ר האמצעי בפרשה זו^י (פ' בשלח) בענין ההפרש בין עולמות העליונים לעוה"ז,

ט) בתניא פל"ו.

י) בביאורי הזהר בשלח ד"ה כגונא דלעילא קרוב לסופו [מג, ג].

13) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פרק ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה כה, ח. של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חלק כו ע' 173 הערה 45.

14) תהלים לז, כט. שהש"ר שבהערה 3. ב"ר פי"ט, ז. במדב"ר פי"ג, ב.

15) ראה גם מהרז"ו לב"ר שם. מתנות כהונה ומהרז"ו לבמדב"ר שם.

16) ע"פ נוסח התפלה. ובשהש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו (ישעי' נז, טו).

17) פקודי ד, סע"ד ואילך. ז, ב ואילך.

18) ח"ב ר"פ וארא. וראה בביאורי הזהר שם.

19) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו.

20) קל, ריש ע"ב.

21) ראה תו"א בראשית ג, א. וירא יד, א. משפטים עו, ב. ובכ"מ.

דבעוה"ז נרגש שמציאותו מעצמותו (וכמבואר בהמשך דר"ה דהאי שתא²², ההפרש בין נברא ואור, דאור הוא ראי' על המאור, דכשאנו רואים אור, האור עצמו מראה ומגלה שיש מאור, משא"כ יש הנברא הנה לא זו בלבד שאינו מגלה בורא, אלא עוד זאת שהוא מעלים ומסתיר על זה, ואדרבה נרגש שמציאותו מעצמותו (אלא שמצד השכל מוכרח שאינו כן))²³. ואף שזהו רק בהרגשתו, מ"מ הנה זה גופא שיהי' נדמה עכ"פ שמציאותו מעצמותו זהו מפני ששרשו מהעצמות שמציאותו מעצמותו. נמצא מובן שהכוונה בהבריאה וההשתלשלות אינה בשביל עולמות העליונים שענינם גילויים, כ"א הכוונה הוא עוה"ז התחתון, שנדמה לו שאינו גילוי כ"א עצמי, היינו מציאותו מעצמותו, וע"י העבודה בו, ע"י אתכפיא ואתהפכא, נתגלה העצמות, בשבילו הי' בריאת והשתלשלות העולמות.

(ה) **והנה** לא מיבעי להשיטה שמביא אדמו"ר הצ"צ^א) שגם הכלים דאצי' הוא גילוי ההעלם, דלשיטה זו הרי בודאי אין הכוונה בשביל האצי' כי הרי זה ירידה ורק גילויים, אלא גם להשיטה השני' שמביא שם שהכלים הם בריאה יש מאין, הנה מבואר בכ"מ²⁴ שמה שאנו אומרים שהכלים הם בריאה יש מאין אין הכוונה יש מאין ממש, כ"א זהו דוקא לגבי האור, מפני ששורש הכלים מהרשימה שהיא בחי' העלם ולכן גם מציאותן הוא באופן שמקורם בהעלם, ולכן לגבי האור הם כמו בריאה יש מאין, אבל לגבי הרשימה הם גילוי ההעלם, א"כ מובן דאין הכוונה עולמות העליונים כ"א העבודה בעוה"ז דאתכפיא ואתהפכא. ואף שעכשיו הנה על ידי עשיית המצוות מוסיפים אורות באצילות²⁵, וא"כ איך אנו אומרים שגם עכשיו עיקר הכוונה העוה"ז דוקא, הנה ע"ז מבאר אדמו"ר

(יא) בדרוש ג' שיטות (נדפס בסוף ספה"צ להצ"צ ח"ב [אוה"ת ענינים ע' רנט ואילך]).
ועיין ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תרס"ד [סה"מ תרס"ד ע' רל ואילך] (בהוצאת תשנ"ד — ע' פ ואילך). הגהות לד"ה פתח אלי' שבתו"א — תרנ"ח [ע' ט ואילך]. ד"ה אדם כי יקריב תרס"ו [המשך תרס"ו ע' קצא ואילך].

22) המשך ר"ה תרצ"ד — יצא לאור בשנת תשי"א. ולאח"ז נדפס בסה"מ תשי"א ע' 4 ואילך (ראה שם ע' 37 ואילך).

23) ראה גם סה"מ עזר"ת ע' קנ.

24) ראה דרוש ג' שיטות והגהות לד"ה פתח אלי' שבערה יא. ובכ"מ.

25) ראה עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש יא סימן טז. תניא קונטרס אחרון קנה, א. ובכ"מ. וראה מקומות שבערה הבאה.

מהר"ש²⁶ שאורות אלו באצי' הם שם כמונחים בקופסא, כי אינם בשביל אצי', כי אם לצורך עולם התחתון ואינם מתגלים באצי'. וזהו מה שמבאר אדמו"ר נ"ע²⁷ בענין מה שאא"ל שהכוונה הוא בשביל עולמות העליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', שהפי' בזה הוא דעולמות עליונים ענינם גילויים שזהו ירידה וגם שהעצמות מובדל מענין הגילויים, אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון, שכך עלה ברצונו ית' להיות נח"ר לפניו ית' כד אתכפיא סט"א²⁷ ואתהפכא חשוכא לנהורא²⁸, וכמו שמבאר בהמאמר²⁹, שכל העבודה הוא להפוך השטות דלעו"ז לשטות דקדושה, ועי"ז נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני³⁰, ועי"ז ממשיכים שיהי' לו ית' דירה בתחתונים¹⁹, וכמו הדירה הרי האדם דר בה בכל עצמותו ומהותו³¹, הנה כמו"כ הוא בתחתונים שהם דירה לו ית', הכוונה שממשיכים לא רק גילויים כ"א נמצא בהם עצמות א"ס ב"ה. וזהו תכלית בריאת והשתלשלות העולמות.

ו) והנה בסיום המאמר³² מבאר, אשר להיות כי מה שעיקר שכינה בתחתונים, הנה עיקר הגילוי מזה הי' בבית המקדש, הנה זהו הטעם שהמשכן הי' מעצי שטים דוקא, מפני שהכוונה הוא להפוך השטות דלעו"ז און דעם קאך פון נפש הבהמית לשטות דקדושה, וכמארז"ל³³ אהני' ליי' שטותי' לסבא, עבודה ובטול שלמעלה מטעם ודעת. והנה כל הענינים שתבע מאתנו כ"ק מו"ח אדמו"ר וכמו"כ שאר הנשיאים קיימו

(יב) בד"ה פור נתן תרמ"ב²⁶. ועיין הגהה שני' בתניא פ"מ. ד"ה ארדה נא, תרנ"ח [סה"מ תרנ"ח ע' לג].

(ג) ד"ה מצותה משתשקע, תרע"ח [סה"מ תרע"ח ע' קיב ואילך]. ועייג"כ ד"ה ארדה נא, תרנ"ח [סה"מ תרנ"ח ע' לח].

(26) בהמשך מי יתנן תרמ"ב פרק יד. והוא מיוסד על ד"ה פור נתן במאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ז"ל ע' נדנח. ועם הגהות — אוה"ת במדבר ח"ד ע' א'תפו ואילך.

(27) בתניא פכ"ז ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינן לזהר ח"ב קכת, ב (ובלקו"ת שם מציינן גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

(28) ראה זהר ח"א ד, א.

(29) פרק ג ואילך (סה"מ ה'שי"ת ע' 114 ואילך).

(30) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ועוד.

(31) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה חלק א ע' תפט (ועם הגהות וכו' — אוה"ת שה"ש חלק ב ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו ואילך. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שנג. תרס"ב ע' שלה.

(32) המשך תרס"ו ס"ע ג. שם ע' תמה.

(33) פרק ה (סה"מ ה'שי"ת ע' 117-18).

(33) כתובות יז, א.

זה בעצמם, והוא ע"ד דרו"ל עה"פ³⁴ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור³⁵, וכן מה שהוא מצווה לישראל הוא עושה, ועד"ז הוא בהוראות נשיאינו שמה שתבעו מהמקושרים ושייכים אליהם הנה הם בעצמם קיימו ועשו כן. ומה שגילו לנו שקיימו זה, הוא כדי שיהי' לנו יותר נקל לקיימם. וכמו בהענין דאהבת ישראל שיש בזה כמה וכמה סיפורים מכאו"א מהנשיאים. ולדוגמא מכ"ק אדמו"ר הזקן שהפסיק בתפילתו והלך וקצץ עצים ובישל מרק והאכיל בעצמו לילודת, מפני שלא היו אנשים שם בבית. מכ"ק אדמו"ר האמצעי, איך שנכנס אליו אחד ליחידות והתאונן על הענינים שאברכים מתאוננים עליהם. וגלה אדהאמ"צ את זרועו וא"ל הלא תראה שצפד עורי על עצמי גו³⁶ וכ"ז הוא מהח"נ שלך. אשר מובן הפלאת ורוממות מעלת כ"ק אדמו"ר האמצעי בכלל ובפרט מאלו ששייכים לענינים כאלו, ומ"מ הי' ההתקשרות עמהם כל כך עד שמצד הענינים שלהם שהיו שלא כדבעי למהוי, פעל עליו חלישות הבריאות ביותר, עד שצפד עורו על עצמו. מכ"ק אדמו"ר הצ"צ, איך שהלך קודם התפלה ללות גמ"ח לאיש פשוט שהי' נוגע לו בפרנסתו³⁷. מכ"ק אדמו"ר מהר"ש, שפעם³⁸ נסע ביחוד מקוהרָאָרט לפאָריז ונפגש שם עם אברך אחד ואמר לו: יונגעראַמאַן יין נסך איז מטמטם המוח והלב, זיי אַ איד. והלך האברך לביתו, ולא שקט עד שבא לכ"ק אדמו"ר מהר"ש, חזר בתשובה ויצאה ממנו משפחת יראים וחרדים. אשר ידוע שאצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש הי' הזמן יקר במאד, עד שגם אמירת החסידות הי' בקיצור, ובזמנים ידועים הנה בשעה השמינית בבוקר הי' כבר אחרי התפלה, ובכ"ז נסע נסיעה רחוקה ושהה שם משך זמן בשביל אברך כו'. מכ"ק אדמו"ר נ"ע בתחילת נשיאותו, אשר גזרו אז גזירה חדשה והי' צריך לנסוע ע"ד זה למוסקבה. ואמר לו אחיו הגדול

יד) שמות רבה פ"ל, ט. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. — וזהו אתדל"ע שקדמה לאתדל"ת, קדשנו במצותיו ואח"כ כל השונה כו' הקב"ה שונה כנגדו, ציצית שלמטה מעוררים ציצית שלמעלה בתוס' אורות וכו', באתדל"ת אתדל"ע³⁵. וזהו מש"כ בפנים וכן מה שהוא כו'. ועיין תו"א ביאור לד"ה כי עמך מקו"ח [לה, ג], ובכ"מ.
 (טו) ס' התולדות מהר"ש ע' עז בארוכה³⁸.

(34) תהלים קמז, יט.

(35) ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שכז.

(36) ע"פ איכה ד, ח.

(37) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 98. סה"מ תשי"א ע' 153. אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ

ח"ד ע' תקכב.

(38) נדפס גם בספר השיחות תש"ה ע' 30 ואילך.

הרז"א נ"ע, הזמן יקר אצלך ואין אתה יודע היטב שפת המדינה³⁹ (הרז"א הי' מלומד בשפות) וגם אתה צריך לחפש היכרות, ולכן אסע בענין זה כפי הוראותיך. אבל כ"ק אדמו"ר נ"ע לא הסכים ע"ז ונסע בעצמו והצלית. וכן ישנם כמה סיפורים מכ"ק מו"ח אדמו"ר אודות השתדלותו לעשות טובה ואפילו לאיש פרטי, ברוחניות או בגשמיות. והניח את עצמו ע"ז, לא רק הגשמיות שלו כ"א גם הרוחניות שלו, אף שזה שהי' מטיב עמו הנה לא זו בלבד שלא הי' כלל בסוג של חברך בתורה ומצות אלא שהי' שלא בערכו כלל.

(ז) **והנה** ע"י אתכפיא ואתהפכא לשטות דקדושה עי"ז ממלאים כוונת הבריאה, שהיא להיות לו ית' דירה בתחתונים, וזה שע"י אתכפיא ואתהפכא נעשית דירה בתחתונים, באתי לגני, הוא במדריגה יותר נעלית מקודם החטא. דכמו בסותר בנין הקודם ע"מ לבנות, הרי פשיטא שבנין החדש צ"ל במדרי' יותר נעלית מבנין הקודם, כמו"כ מוכרח לומר שע"י אתכפיא ואתהפכא נעשית דירה במדריגה יותר נעלית, וכמבואר בהמאמר⁴⁰ דע"י דאתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין²⁷, היינו האור שהוא בכולהו עלמין בשוה. ואף שהלשון בהמאמר הוא אור הסובב כ"ע, מ"מ אי אפשר לומר שהכוונה הוא שנמשך אור שהוא בגדר העולמות אלא שהוא סובב ומקיף עליהם, אלא הכוונה שנמשך אור נעלה שאינו בגדר עולמות כלל. ולכן קורא לגילוי אור זה בשם אסתלקי⁴¹. ולכן גם פטירת צדיקים נק' בשם הסתלקות, כי הסתלקות הוא גילוי אור נעלה ביותר. דהנה יש ב' אגרות באגה"ק⁴² שמבארים ענין ההסתלקות. ובאגרת הב' ענין ההסתלקות מבואר שם בענין פרת חטאת. דהענינים הנעשים בפנים אין יכולים לברר גקה"ט, כ"א ענין הנעשה בחוץ דוקא, פרה הנעשית בחוץ. ולזה מדמין מיתתם של צדיקים⁴³. והנה עתה אין פרה אדומה, כי מפני חטאינו הי' צ"ל דוקא גלינו מארצינו⁴⁴, אבל

39 ראה אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"ד ע' רמה: השפה המדינית חסרה לי. וברשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ שם בשוה"ג: הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק, הבין בשפת המדינה היטב, ולא הי' צריך למתורגמן כלל, גם בדברים עיונים כשהיו קוראים לפניו בשפת המדינה הי' מבין, אך לא חפץ לדבר בשפה זו .. ושאלתיו מדוע אינו מדבר בשפה הרוסית .. ענני ג' טעמים כו'. עיי"ש.

40 פרק א (סה"מ הישי"ת ע' 111-12).

41 ראה תו"א ויקהל פט, ד.

42 סכ"ז-כח.

43 מו"ק כח, רע"א. ירושלמי יומא פ"א ה"א.

44 ע"פ תפלת מוסף דיו"ט.

אירע סילוקן של צדיקים. והנה בענין סילוקן של צדיקים יש בזה ב' מארוז"ל⁴⁵: שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקיננו. קשה סילוקן של צדיקים יותר מחורבן בהמ"ק. אשר ע"י כל זה אסתלק יקרא דקוב"ה. ופי' ענין הסתלקות פירשו כל הרביים⁴⁶ כ"ק אדמו"ר הזקן, כ"ק אדמו"ר האמצעי, כ"ק אדמו"ר הצ"צ, כ"ק אדמו"ר מהר"ש, כ"ק אדמו"ר נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר, שאין הכוונה בפי' תיבת הסתלקות שהוא עלי' למעלה ח"ו, כ"א הכוונה שהוא נמצא למטה אלא שהוא בבחי' רוממות. וזה תובעים מאתנו, דור השביעי לכ"ק אדמו"ר הזקן, וכל השביעין חביבין, אַז הגם אַז מ'האָט דאָס ניט פאַרדינט און ניט אויסגעהאַרעוועט, מ"מ כל השביעין חביבין והעבודה דדור השביעי הוא להמשיך השכינה למטה ממש. להפוך השטות דנה"ב, אשר ידע אינש בנפשי' אַז ער האָט דאָס, און דעם קאָך פון נה"ב וואָס ער האָט דאָס און אפשר אַמאָל נאָך נידעריקער, לעשות מזה ולהפוך את זה לשטות דקדושה.

(ח) **וזהו** ענין צדיקא דאתפטר⁴⁶, דאף שכבר היו כמה העלמות והסתרים וכמה קושיות וענינים בלתי מובנים, הנה כל זה לא הספיק. ובכדי שיהי' אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, הי' ג"כ ענין סילוקן של צדיקים, שזה קשה לא רק כחורבן כ"א יותר מהחורבן. ותכלית הכוונה בזה הוא שעיי"ז יהי' אסתלק יקרא דקוב"ה. וזה תובעים מכל אחד מאתנו שידעו אַז מ'געפינט זיך אין דור השביעי, שכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון, שהנהגת הראשון הי' שלא חיפש לעצמו כלום ואפילו לא מס"נ. כי ידע שכל ענינו הוא כמ"ש ויקרא שם בשם הוי' אל עולם. ודוגמת הנהגת אברהם אבינו שהוא — געקומען אין אַזעלכע ערטער וואָס מ'האָט דאָרטן ניט געוואוסט פון ג-טליכקייט, ניט געוואוסט פון אידישקייט און ניט געוואוסט אפי' פון אלף בית און זייענדיק דאָרטן האָט מען זיך אָפּגילייגט אָן אַ זייט, און אל תקרא ויקרא אלא ויקריא, וידוע⁴⁷ שבהלימוד במדת אל תקרא, שתי הקריאות קיימות. וגם בזה הרי מפורש בתושב"כ ויקרא. מ"מ צריך לידע אַז אויב ער וויל אים זאָל אַיינגיין דער ויקרא, מוז זיין דער ויקריא. דאָרפסטו זעהן אז יענער זאָל ניט נאָר וויסן

(ז) ר"ה יח, ב. איכה רבה א, לז.

(45) תו"א ויקהל שם. אוה"ת שלח ח"ו ע' א'תשפא. סה"מ תרע"א ע' קנו ואילך. ועוד.

(46) ראה זהר ח"ג עא, ב. נתבאר באגה"ק שם (סימן זך וביאורו).

(47) הליכות אלי סימן ג. ועוד.

נָאָר אויך אויסרופען. הגם אַז ביז איצט האָט יענער ניט געוואוסט פון גאַרניט, אָבער איצט דאַרפסטו זעהן אַז ער זאָל שרייען אל עולם, ניט אל העולם⁴⁸), היינו שאלקות הוא ענין בפני עצמו ועולם ענין בפני עצמו, אלא שאלקות מושל ושולט על העולם, כ"א שעולם ושאלקות הוא כולא חד.

ט) **ואף** כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לאמר, אעבוד עבודת אברהם אבינו, מ"מ אפס קצהו שייך לכאו"א ומחוייב בזה"י) וניתנו לו הכחות על זה ע"י ההנהגה שהראנו הראשון וממנו ואילך עד, ועד בכלל, ההנהגה שהראנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהם סללו את הדרך ונתנו לנו כחות על זה. וזהו גופא החביבות דדור השביעי שכמה כחות ניתנו ונתגלו בשבילנו. וע"י העבודה באופן כזה יומשך עיקר שכניה למטה בעוה"ז הגשמי והחומרי, ויהי עוד במדרי" נעלית יותר גם מקודם החטא, וכמ"ש⁴⁸ במשיח ונשא מאד יותר מאדם הראשון ואפילו⁴⁹ כמו שהי' קודם החטא^ט). וכ"ק מו"ח אדמו"ר אשר את חלינו הוא נשא ומכאובינו סבלם⁵⁰, והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו⁵¹, הרי כשם שראה בצרתנו, הנה במהרה בימינו ובעגלא דידן יגאל צאן מרעיתו מגלות הרוחני וגלות הגשמי גם יחדיו, ויעמידנו בקרן אורה. אבל כל זה הוא עדיין רק גילויים, ועוד יותר — שיקשר ויאחד אותנו במהות ועצמות א"ס ב"ה. וזהו פנימיות הכוונה של ירידת והשתלשלות העולמות וענין החטא ותיקונו וענין סילוקן של צדיקים שעיי"ז יהי' אסתלק יקרא דקב"ה. וכשיוציאנו מהגלות ביד רמה⁵² ולכל בני ישראל יהי' אור במושבותם⁵³ יהי' אז ישיר משה ובנ"י גו'⁵⁴ הוי' ימלוך לעולם ועד⁵⁵, (וכמו שהוא

יז) ראה לקו"ת ס"פ תבוא [מב, ד, מג, ג]. סד"ה אנכי ה"א תע"ג [המשך תער"ב ח"א ע' רנז].

יח) ראה תו"א ר"פ וארא [נה, א] וס"פ ויצא [כג, סע"ג ואילך].
 יט) ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' תשא. ס' הלקוטים פ' שמות. ולכאורה צ"ע מס' הגלגולים פ"ט הובא בלקו"ת פ' צו ד"ה והניף [יז, א]. ואולי יש ליישב עפמ"ש בס' הגלגולים פ"ז הובא בלקו"ת שה"ש בסופו [נא, ג].

(48) ישעי' נב, יג.

(49) ראה גם סה"מ תרל"ה ח"א ס"ע רסה ואילך. תרח"ץ ע' ר.

(50) ישעי' נג, ד.

(51) שם, ה.

(52) ע"פ לשון הכתוב — בשלח יד, ח.

(53) ע"פ לשון הכתוב — בא י, כג.

(54) בשלח טו, א.

(55) שם, יח.

בנוסח התפלה) וגם בלשון תרגום^כ הוי' מלכותי קאים לעלם ולעלמי
 עלמיא. ומסיימים והי' הוי' למלך וגו' הוי' אחד ושמו אחד^כ, שלא יהי'
 חילוק בין הוי' ושמו^כ, שכ"ז נעשה ע"י סילוקן של צדיקים, שקשה יותר
 גם מחורבן בהמ"ק. וכיון אַז מ'איז שוין די אַלע ענינים דורכגעגאַנגען,
 הנה עכשיו אין הדבר תלוי אלא בנו — דור השביעי. ונזכה זעהן^כ זיך
 מיט'ן רבי'ן דאָ למטה אין אַ גוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו.

כ) ראה לקו"ת שה"ש ד"ה הנך יפה רפ"ב [יג, ד].
 כא) ראה סו"ס חסידים (הובא בגליון הש"ס לכתובות קג, א). במדב"ר פי"ט, יג.

(56) זכרי' יד, ט.

(57) ראה פסחים נ, א.